

TYRKIET: FREMAD MOD FORTIDEN

Af Asger Aamund, den 16. august 2013

Da præsident og general Charles de Gaulle i 1967 fra balkonen på Montreals rådhus råbte: 'Vive le Québec Libre!', udløste han en international skandale. Generalens utvetydige støtte til den canadiske separatistbevægelse, der ønskede den fransktalende delstat Quebec løsrevet fra Canada resulterede i rasende reaktioner fra den canadiske regering og en sønderlemmende kritik fra den internationale presse ikke mindst i Frankrig. Historien gentog sig i Tyskland i 2008, hvor Tyrkiets ministerpræsident Tayyip Erdogan råbte til 20 000 henførte tyrkiske tilhørere: ' Ingen kan forvente, at I underkaster jer en assimilation. For assimilation er en forbrydelse mod menneskeheden'. Denne helhjertede og uforkammede støtte til dannelse og opretholdelse af tyrkiske, islamiske parallelsamfund blev noteret, men vakte ikke den skandale, den havde fortjent. Selv om Erdogan i fuld offentlighed trak tæppet væk under skiftende tyske regeringers hårde arbejde gennem årtier med at integrere de tyrkiske indvandrere i det demokratiske Tyskland, var der ingen der ønskede at få ørerne i den tyrkiske maskine. Muhammedkrisen havde lært europæerne at frygte og tie. Og det gjorde vi så. Men Erdogans provokation kom til at koste Tyrkiet et fremtidigt medlemskab af EU. Nok er nok, sagde de tyske politikere og efterfølgende har begge de tyske konservative partier, CDU og CSU vedtaget resolutioner, der modsætter sig tyrkisk optagelse i EU, uanset at forhandlingerne med EU- kommissionen fortsætter på skrømt. Ganske vist ligger det politiske EU i ruiner, men det vil genopstå med et A-hold, der danner en føderation og et B-hold, der begrænser sig til et kommercielt samarbejde i et fællesmarked. Det vil aldrig lykkes at samle politisk godkendelse for Tyrkisk medlemskab i det politiske samarbejde og måske heller ikke i det kommercielle, hvis den igangværende islamisering af det tidligere sekulære Tyrkiet fortsætter efter planen. Men det er ministerpræsident Erdogan ikke bekymret over. Han har andre planer, der skal omskabe Tyrkiet fra en vestlig orienteret sekulær stat til en formynderstat, en koran-stat light, der både rummer en fri markedsøkonomi og en islamisk forfatning, der nok sikrer visse borgerrettigheder, men under hensyntagen til koranens og de islamiske skrifers bud. Erdogan bliver ofte beskyldt for at ville genskabe det osmanniske imperium, der i svundne tider strakte sig fra Balkan over det meste af Mellemøsten og Nordafrika til Kaukasus. Naturligvis har den tyrkiske regering ikke planer om at realisere neo-osmanniske drømme med våbenmagt, men der er ingen tvivl om, at Erdogan ser fremtidens Tyrkiet som den altdominerende og alfaderlige formynderstat i Mellemøsten. Dette skal gennemføres ved at pleje og passe relationer til naboerne og gennem investeringer og økonomisk samarbejde, der vil give tyrkisk politisk indflydelse i hele regionen. Alle de mellemøstlige lande vil have store fordele af et tæt samarbejde med det stærke og hastigt voksende tyrkiske erhvervsliv. Oliestaterne på den arabiske halvø skriger på fremtidsrettede erhvervsinvesteringer. Uden olieproduktionen er de subsistensløse, og de store amerikanske forekomster af skifergas har sendt chokbølger gennem de arabiske oliestater. Fremtiden er ikke, hvad den har været for oliesheikerne, hvis ikke de omlægger deres økonomiske eksistensgrundlag. Her står det stærke tyrkiske erhvervsliv klar til at gå ind med enorme investeringer. Det åndelige fællesskab er der heller ikke noget i vejen med. Den sunni-muslimske Erdogan trives fint med konservative islamiske kræfter og havde gode relationer til Ægyptens tidligere præsident Mursi og det Muslimske Broderskab. Da jeg boede og arbejdede i Izmir talte min tyrkiske arbejdskollega ofte om, at for at overleve i Tyrkiet skal man i sin nærmeste familie have en automekaniker, en læge, en politimand og en dommer. Dette må også være Erdogans holdning, for han har siden han vandt valget i 2002, gennemført dybtgående reformer af hele den tyrkiske offentlige sektor, hvor

der nu sidder islamister på alle ledende og bestemmende poster i politi, retsvæsen, administration og undervisning. Erdogans position er nu så stærk, at han har turdet tage det uundgåelige opgør med det tyrkiske militær, der i mere end 80 år har stået som den urokkelige garant for den sekulære nationalstat ledet på grundlag af et folkeligt mandat. Således som det moderne Tyrkiets grundlægger, Kemal Mustafa Atatürk har bestemt det, og sådan som disse principper er nedfældet i den tyrkiske forfatning. Som korsriddere, der med deres liv vogter Jesu grav, beskytter de tyrkiske generaler kompromisløst kemalismens principper om den folkestyrede, sekulære stat. Generalerne har gennem Tyrkiets nyere historie vist, at de skånselsløst slår ned på trusler mod kemalismen som styreform. I 1960 var Tyrkiet på vej ind i den sovjetiske interessesfære. Der var udbredte kommunistiske sympatier på universiteterne, i statsadministrationen og regeringen. Da den daværende ministerpræsident Menderes var på vej til Moskva for at indgå en omfattende økonomisk låne- og bistandsaftale slog militæret til. Menderes blev arresteret og henrettet. En bølge af anholdelser, tortur, standretter og henrettelser skyllede hen over det tyrkisk samfund. Titusindvis af fyringer og udskiftninger blev gennemført i forsvaret, politi og retsvæsen samt i statsadministration og medier. I 1971 slog militæret til igen efter langvarige og blodige konfrontationer mellem islamistiske grupperinger og kommunister. Endelig gennemførte militæret på ny et statskup i 1980, da den tyrkiske økonomi stod foran et totalt sammenbrud. Også denne gang trak aktionen et blodigt spor efter sig i form af massearrestationer, udbredt tortur, henrettelser og langvarige fængselsstraffe. Den tyrkiske regering dominerer nu statsapparatet så stærkt, at de har turdet tage opgøret med generalerne. I en farceagtig retsproces er flere hundrede officerer, journalister, debattører, opinionsdannere og universitetsfolk blevet idømt særdeles hårde straffe. De dømte var på et tyndbenet og tvivlsomt grundlag anklaget for at have deltaget i planer om et statskup, som regeringen fik forpurret i tide. Der er ingen tvivl om, at hvis Erdogan fortsætter sin islamisering af Tyrkiet og fjerner landet fra dets demokratiske forfatning, kommer der en blodig konfrontation med militæret, som dog nu er så alvorligt stækket, at et statskup næppe længere kan gennemføres. Dermed har Tyrkiet kappet sine sidste fortøjninger til det demokratiske Europa og har sat kursen støt mod neo-osmanismen. Vi er nok en hel del europæere, der beklager denne udvikling; men som samtidig drager et lettelsens suk.